

De **Academische Werkplaats SAMEN** en **TNO** organiseerden op **30 maart 2018** het symposium 'Scheiding en het jonge kind'. **Ria Reis**,

hoogleraar, hoofd sectie Medische Antropologie van het LUMC, trekker thema problematisch ouderschap binnen de Academische Werkplaats, opende in de rol van dagvoorzitter de bijeenkomst.

Ria bedankte daarbij stichting Jorik, een regionaal netwerk van kennisinstellingen (TNO, Hogeschool Leiden) en uitvoeringsorganisaties (Cardea, Rivierduinen, JGZ HM en Stichting Sol). Stichting Jorik richtte zich op het versterken van professionals in de regio ten behoeve van het jonge, kwetsbare kind. Sinds de transformatie Jeugd is de focus voor zorg voor jeugd regionaal geworden, vandaar de aansluiting bij een breder samenwerkingsverband, de Academische Werkplaats SAMEN. Met de middelen die nog in de stichting zaten is deze bijeenkomst ondersteund. Waarvoor veel dank!

De Academische Werkplaats SAMEN is een kennis- en innovatienetwerk in de zorg voor jeugd in de regio's Holland-Rijnland, Haaglanden en Hollands-Midden

JoAnne Pedro-Carroll Scheiding en het jonge kind

JoAnne Pedro-Carroll, ontwikkelaar van het *CODIP (Children of Divorce Intervention Program)* en het *ACT (Assisting Children through Transition)* programma, adviseur *Divorce Special Sesamestreet New York* en auteur van het boek *Kinderen op de eerste plaats* verzorgde de eerste presentatie van de bijeenkomst. Ze begon haar presentatie met te benadrukken dat scheiden niet alleen negatief hoeft te zijn. Scheiden kan ook leiden tot positieve veranderingen zoals het beëindigen van een onveilige opvoedingssituatie. Toch is altijd sprake van verschillende risico's voor kinderen, waarvan blootstelling aan onopgelost en voortdurend conflict tussen ouders de belangrijkste is. Kinderen kunnen het gevoel hebben dat de scheiding hun schuld is. Of ze kunnen bang zijn dat een ouder niet alleen op kan houden van de andere ouder te houden, maar ook van hun kind. Gelukkig zijn risico's ook te beperken door weerbaarheid van kinderen te bevorderen en het als ouder bieden van empathie en het stellen van grenzen. Meningsverschillen of 'conflict' zijn onvermijdelijk bij de meeste scheidingen. Echter, als ouders, ondanks mogelijke meningsverschillen, een productieve of zakelijke verstandhouding kunnen tonen, kan kinderen helpen. JoAnne: "You can't be a model for your children if you are not able to

reduce or solve a conflict yourself as a parent." JoAnne Pedro-Carroll vertelt over CODIP, een programma waarbij kinderen in groepsverband hulp krijgen bij de veranderingen die het gevolg zijn van een scheiding. In de training leren de kinderen hun gevoelens bij de scheiding van hun ouders herkennen en onder woorden te brengen, en ze ontwikkelen probleemoplossende vaardigheden. Wat kun je doen om je beter te voelen als je bij de ene ouder bent en de andere ouder mist? CODIP was model voor de Nederlandse evidence-based interventies *Stoere Schildpadden™* (voor kleuters) en *Dappere Dino's™* (voor kinderen in groep 3 en 4).

ACT is een groepsprogramma voor ouders. Ouders leren over de impact van scheiding en worden geïnformeerd over belangrijke risicofactoren en beschermende factoren en positieve factoren in de opvoedingssituatie. Ze worden getraind in positieve communicatie. Het is belangrijk dat ze een respectvolle, zakelijke relatie leren aangaan met de andere ouder. Dat wil zeggen, coöperatief ouderschap indien mogelijk, maar meer parallel als meer afstand nodig is om de druk van het systeem te halen. ACT was model voor de Nederlandse training ScheidingsATLAS. [<Klik hier>](#) voor de website van JoAnne Pedro-Carroll.

Fieke Pannebakker (TNO) Dilemma's bij Scheiden zonder Schade

Het *Platform Scheiden zonder schade* presenteerde op 22 februari 2018 het adviesrapport of de 'agenda' *Scheiden... en de kinderen dan?* Aanleiding voor de rapportage is dat kinderen vaak nog steeds onnodige schade leiden ten gevolge van een scheiding. Fieke Pannebakker benoemde een aantal adviezen uit de rapportage. Het gaat om het zoeken van een alternatief voor het 'toernooimodel' in familierechtzaken rondom scheiding waarbij twee kampen met elkaar de strijd aangaan; het inrichten van lokale scheidingsloketten als eerste plek voor vragen van ouders; ondersteuningsmogelijkheden voor ouders en kinderen; en de mogelijkheid van parallel ouderschap als het nodig is voor ouders om iets meer afstand te nemen in het vormgeven van de onderlinge ouderrelatie. Lees [hier](#) meer.

Wendy van Vliet (Kenniscentrum Kind en Scheiding) Aanbod in de praktijk: Kenniscentrum

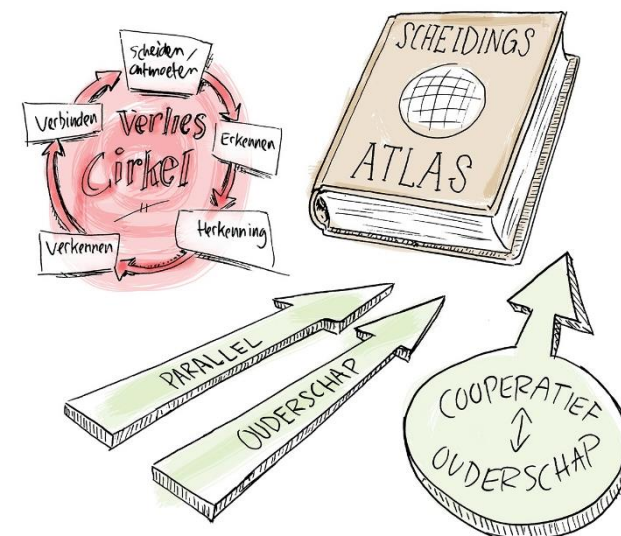
Wendy van Vliet geeft deelnemers aan het symposium een inkijkje in het Kenniscentrum Kind en Scheiding. De visie van dit kenniscentrum is werken vanuit de eigen kracht van het kind. Het kind staat centraal. Het Kenniscentrum wordt bekostigd door Jeugdformaat. Er wordt dekkend aanbod geboden, gefinancierd door gemeenten. Dit is gratis voor ouders en kinderen. Daarnaast zijn er spreekuren en is telefonisch contact mogelijk. Hierbij kan ook gebruik gemaakt worden van een mediator en advocaat, bijvoorbeeld voor advies over het ouderschapsplan. Voor het Kenniscentrum Kind en Scheiding: [<klik hier>](#)

Mariska Klein Velderman (TNO) Preventieve ondersteuning ouders in scheidingssituaties: ScheidingsATLAS

Scheiding is een ervaring die veel stress en vragen met zich meebrengt. Er is altijd sprake van een verlieservaring. Wat ouders zien van hun kinderen, hoe het met henzelf gaat en hoe het gaat met de

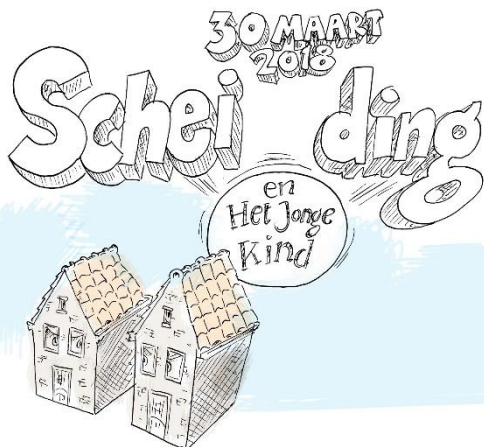
andere ouder, wordt voor een groot deel bepaald door de mate waarin dit verlies verwerkt is of een plekje heeft gekregen. Mariska Klein Velderman laat bezoekers in haar presentatie kennismaken met ScheidingsATLAS. Tijdens de training ScheidingsATLAS krijgen ouders inzicht in de impact van scheiding en deze verliesverwerking. Deze training is een preventieve ondersteuning voor gescheiden ouders en gebaseerd op het ACT programma. Ouders kunnen individueel deelnemen aan ScheidingsATLAS (zonder de ex-partner). De training wordt in twee vormen aangeboden; als online training en als groepsprogramma met twee bijeenkomsten van elk drie uur. De training gaat over de scheiding en alle betrokkenen: hoe maak je als ouders afspraken en hoe communiceer je positief en respectvol met elkaar. Hoe hou je kinderen buiten meningsverschillen. Verder gaat de training in op het versterken van de eigen kracht van de ouder en de eigen gezinssituatie. [<Klik hier>](#) voor meer informatie over ScheidingsATLAS.

Cora Bakker en Emmy Berben (Jeugdbescherming West) Dilemma's bij complexe scheidingen in gedwongen kader

Cora Bakker en Emmy Berben presenteerden namens Jeugdbescherming West hun methodiek voor de aanpak van complexe scheidingen. Hierbij komen vaak dilemma's naar voren die tijdens de presentatie zijn besproken aan de hand van een casus. Hoe ga je als hulpverlener bijvoorbeeld om met een situatie waarin de omgangsregeling niet wordt nageleefd, terwijl contact met beide ouders voor kinderen heel waardevol is. Hoe kom je tot waarheidsvinding als door een van de ouders zorgen worden uitgesproken over de veiligheid van hun jonge kind in de thuissituatie bij de andere ouder. Voor de methodiek: [<klik hier>](#).

Sessie 1. Scheiding en het jonge kind met Ria Reis en Wendy van Vliet

De volgende vragen vormden in deze sessie het uitgangspunt:

- Wat zijn de belangrijkste uitdagingen in jouw dagelijkse praktijk in het werken met JONGE kinderen met gescheiden ouders?
- Wat zijn de belangrijkste uitdagingen in jouw dagelijkse praktijk in het werken met scheidende OUDERS VAN JONGE kinderen?

Deelnemers aan de bijeenkomst hebben voorafgaand aan de sessie op kaartjes hun uitdagingen passend bij deze vragen opgeschreven. Uit de antwoorden van de deelnemers bleken deze uitdagingen vooral te spelen rondom drie thema's: hoe zet je als professional het kind centraal, hoe ga je om met de loyaliteit van het kind ten opzichte van de ouders en hoe bewaak je als professional je onpartijdigheid. Om het kind centraal te kunnen zetten, moet je als professional achter de behoeften van het kind komen. Hiervoor worden verschillende technieken ingezet zoals tekenen, knutselen en het doen van verschillende spellen. Ook is vertrouwen belangrijk, alleen niet iedere professional kan een vertrouwensrelatie opbouwen met het kind, bijvoorbeeld doordat hij/zij het kind slechts een (paar) keer per jaar ziet. Bovendien willen ouders niet altijd dat het kind praat; het is nodig dat beide ouders expliciet toestemming geven voor gesprekken met en begeleiding van het kind.

Er wordt opgemerkt dat professionals graag willen dat het kind verbaal duidelijk maakt wat hij/zij voelt en meemaakt, maar misschien moeten professionals en ouders leren meer andere signalen, zoals niet

slapen, slechte groei en gedrag, beter te interpreteren. Bovendien concentreren hulpverleners volgens de aanwezigen vooral op het gezin, maar het kind maakt onderdeel uit van meerdere structuren zoals de school en de sportclub. Maak ook daarvan gebruik om het kind centraal te zetten. Tot slot is wellicht meer acceptatie nodig dat het kind schade kan ondervinden van een scheiding. Dat dit niet altijd te voorkomen is, maar wel geprobeerd kan worden dit tot een minimum te beperken.

Sessie 2 - Aansluiting preventief aanbod op de praktijk met Mariska Klein Velderman, Fieke Pannebakker en Liesbeth Bouwhuis (Bepper3in1)

In Nederland bestaan verschillende manieren om ouders en kinderen in scheidingssituaties preventief te ondersteunen. Een aantal interventies staat in de Databank Effectieve Interventies, op de Wegwijzer Kind en Scheiding of in de rapportage van Scheiden zonder schade. Echter, dergelijk preventief aanbod bereikt niet altijd optimaal de doelgroep. Daarom wordt in sessie 2 stilgestaan bij de volgende vraag:

- Hoe bereik je ouders en kinderen met preventief ondersteuningsaanbod?

Om deze vraag te beantwoorden, is gebruik gemaakt van de 'Bepper3in1'.

Deelnemers aan de sessie benoemen samen 9 aspecten die belangrijk zijn bij het bereiken van ouders en kinderen. De deelnemers is gevraagd deze aspecten op te schrijven en deze vervolgens te wegen aan de hand van 'gems'. Eerst worden door ieder 3 bruine gems neergelegd bij de kanalen waar nu de meeste aandacht in tijd, geld, enzovoorts naartoe gaat. Vervolgens worden 3 oranje gems neergelegd bij de kanalen via welke nu de meeste deelnemers de professionals bereiken. Op deze manier werd duidelijk welke van de 9 aspecten nu mogelijk het meeste effectief zijn. Zo was duidelijk zichtbaar dat de deelnemers van de eerste groep het meeste investeren in contact met of vanuit het CJG en dat ook de meeste ouders en kinderen via het CJG instromen. Bij de andere groep kwamen meer mensen binnen via de huisarts. Dingen die naar voren kwamen aan de hand van het Bepper3in1 spel zijn:

- In Alphen aan de Rijn willen de deelnemers ook graag een kenniscentrum rondom scheiding. Er wordt besproken dat dit mogelijk vanuit het CJG geregeld kan worden.
- Ook via documentatie en boeken worden ouders en kinderen bereikt met preventief ondersteuningsaanbod.
- Het lijkt deelnemers belangrijk dat huisartsen meer geïnformeerd worden over het CJG en beschikbaar aanbod.
- Een belangrijke vraag is: Hoe bereik je deelnemers met een niet Westerse culturele achtergrond? Bijvoorbeeld via geloofshuizen?
- Sport is een goede ingang voor preventie. Er moet volgens deelnemers meer verbinding komen tussen hulpverlening en sport.

- School is een plek waar ouders laagdrempelig hun vragen kunnen stellen en is hiermee een belangrijke verbindende factor.
- Social media moeten meer gebruikt worden om aandacht te vragen voor preventief aanbod.

Voor Bepper3in1: [<klik hier>](#).

Sessie 3: Escalaties/conflict beperken en voorkomen met Leanthe van Harten, Emmy Berben en Cora Bakker

In deze sessie stonden we stil bij de vraag:

- Wat is in jouw werk de grootste belemmering in het daadwerkelijk bereiken van ouders en kinderen in conflictscheidingen?

Als antwoord op deze vraag werd het juridische traject als een van de belemmeringen rondom scheiding genoemd. Procedures duren lang en ouders hebben veel mogelijkheden voor het indienen van klachten en het aanspannen van rechtszaken. Hierdoor vertraagt de hulp aan het kind. Hoe blijf je dan toch het kind centraal zetten? En hoe weet je of wat het kind zegt ook echt vanuit het kind komt? Bijvoorbeeld wanneer het kind aangeeft geen contact te willen met een van de ouders. Een van de dingen die tijdens deze sessie werd geopperd, is het aanstellen van een tweede jeugdbeschermer.

Deze praat alleen met het kind praat, volledig in vertrouwen. In principe wordt gestreefd worden naar contact met beide ouders. Het belang van het kind staat voorop en hij/zij zegt niet alles wat hij/zij denkt en voelt over de ouder(s), een mening vormen of verwoorden is nog lastig. Daarom is omgang met beide ouders de doelstelling. Het is enorm belangrijk dat ouders samenwerken voor het belang van het kind, maar in de praktijk blijkt dit een struikelblok te zijn. Als hulpverlener moet je er daarbij voor waken dat je meegetrokken wordt in de strijd.

TOT SLOT

Ter afsluiting is de deelnemers gevraagd wat ze meenemen van de bijeenkomst (koffer), wat ze achterlaten of wat beter kan (vuilniszak) en wat ze koesteren (schatkist). Daaruit bleek dat de presentatie van JoAnne Pedro-Carroll zeer inspirerend was en dat eigenlijk iedereen met dezelfde vragen worstelt rondom *Scheiding en het jonge kind*. Ook nam een enkele deelnemer het besef mee dat samenwerking tussen professionals noodzakelijk is en bovendien leuk kan zijn. Enkele deelnemers vonden dat daarvoor eigenlijk nog wat te weinig tijd was en de bijeenkomst langer had mogen duren. Ten slotte gaven deelnemers aan het delen van kennis en ervaringen met andere professionals te koesteren. Samengevat, een inspirerende bijeenkomst waarbij mooie contacten zijn gelegd in de regio en kennis en ervaringen gedeeld. Een groot deel van de deelnemers meent dat scheiding en het een jonge kind een onderwerp is waar we aandacht aan moeten (blijven) schenken.